

Positionspapir ved EU Kommissionens offentlige høring vedr. revision af krav til emballage og emballageaffald

GRAKOM, den danske erhvervsorganisation for grafisk kommunikation og medier, organiserer omkring 500 virksomheder, heraf også emballageproducenter og grafiske designere, der arbejder med udvikling af emballage.

GRAKOM har på vegne af sine medlemmer en række bemærkninger til den forestående revision af direktiv 94/62/EF om emballage og emballageaffald. GRAKOM ønsker derudover at komme med en række anbefalinger for at styrke og opnå de mest bæredygtige emballager i fremtidens europæiske marked. GRAKOM mener, at en skærpelse af direktivet er både nødvendigt, afgørende og kærkomment, så emballageområdet bedst muligt kan bidrage til opfyldelse af EU's miljø- og klimamålsætninger.

GRAKOM arbejder allerede i dag for at påvirke den nationale agenda og for at sikre den miljø- og klimavenlige produktion inden for landets grænser, men vores målsætninger går længere end det. GRAKOM vil fremme miljø- og klimavenlig produktion i hele EU's indre marked. Det er vores ambition, at flere virksomheder og forbrugere skal vælge miljø- og klimavenlige emballageprodukter. På den måde både får vi den grønne omstilling til at vokse og skaber samtidigt et incitament for de virksomheder, der bringer emballage på markedet. GRAKOM mener, at det i højere grad skal være økonomisk rentabelt at producere og anvende klimavenlig emballage.

Det er GRAKOMs ambition, at den danske grafiske branche skal være verdens førende inden for klima- og miljøvenlig produktion. Den ambition ligger også til grund for vores anbefalinger til ændring af emballagedirektivet. GRAKOM har høje danske ambitioner og støtter også, at vi sammen i EU sætter barren højt for det europæiske fællesskab. Derfor præsenterer GRAKOM i det følgende materiale en række forslag, der skal bidrage konstruktivt og konkret.

Grøn offentlig indkøbsstrategi

Desværre er grøn produktion fortsat ikke i tilstrækkelig grad et konkurrenceparameter. Emballagedirektivet, såvel som Europa-Parlamentets øvrige klima- og miljøindsats, må og skal adressere efterspørgslen efter de grønne, fremtidssikrende produkter. Desværre er det stadig som oftest pris, der driver markedet for grafiske produkter – herunder emballage. Det er problematisk for miljø- og klimaindsatsen, at hverken virksomheder eller offentlige myndigheder i tilstrækkelig grad føler sig forpligtede til selv at fremme den grønne udvikling.

Den danske regering har netop besluttet at prioritere grønne indkøb via statens nye grønne indkøbsstrategi. I GRAKOM ser vi frem til at øge den grønne omstilling via de danske myndigheders indkøb. Men det er helt afgørende, at lignende initiativer rulles ud i hele det europæiske fællesskab. Når myndighederne går forrest og efterspørger grønne løsninger, fremmer det udviklingen og produktionen af grønne emballager, udvikler markedet, øger presset på aktørerne samt mulighederne for private

virksomheders prioritering af klima og miljø i indkøb af emballageløsninger. I GRAKOM oplever vi, at teknologier og handlingsplaner for at reducere drivhusgasser allerede findes, men at de mangler aktivering. Derfor er det væsentligt, at myndigheder i medlemsstaterne og i EU-Kommissionen også er sit ansvar bevidst og handler på det.

GRAKOM støtter en forpligtende og ambitiøs politik i EU for den cirkulære økonomi. På den baggrund anbefaler GRAKOM, at EU's institutioner og medlemslandenes offentlige sektorer stiller sig i front for at drive efterspørgslen af de mest klima- og miljøvenlige produkter.

Politisk støtte til virksomhedernes grønne omstilling

Der har i mange år naturligt nok været stort fokus på at reducere og minimere omfang og forbrug, men vi kan kun nå et stykke ad vejen på den måde. Vi er nødt til sammen at se på andre veje mod den grønne omstilling.

Her er det vigtigt at udnytte virksomheders innovationsevne og kreativitet til at gendesigne produkter og materialer samt at udvikle nye forretningsmodeller. På den måde skaber vi en positiv, bæredygtig og fremtidsorienteret økonomi. Det kræver dog, at man fra centralt hold motiverer, uddanner og understøtter virksomheder og markeder, så de kan omstille sig og oparbejde den nødvendige viden til at facilitere en miljø- og klimarigtig produktion. Selvom mange virksomheder selv igangsætter initiativer og skaber vigtige og fremtidsorienterede løsninger, er det de færreste virksomheder, der råder over den nødvendige ekspertise. Ydermere er supporterende politiske rammebetingelser helt vitale for den grønne omstilling. De fleste store virksomheder kan bære omstillingen selv, men små og mellemstore virksomheder skal assisteres og støttes i deres grønne omstilling. Derfor er det vigtigt, at den grønne omstillingsindsats drives fra centralt hold. På den måde kan vi få alle med.

Derfor er der behov for, at EU forpligter sine medlemsstater til at fremme udviklingen, anvendelsen og genanvendelsen af grøn emballage. En ambitiøs aftale, der forpligter medlemsstaterne, er første skridt på vejen mod målet om miljø- og klimavenlig emballageproduktion til genanvendelse.

GRAKOMs konkrete anbefalinger til revision af emballagedirektivet

1. Medlemsstaternes offentlige sektorer bør gå forrest i omstillingen

Medlemsstaternes offentlige sektorer besidder større økonomisk kapacitet end forbrugerne selv. GRAKOM anbefaler derfor, at de offentlige sektorer; statsinstitutioner, kommuner, delstater mv. skal være firstmovers på at efterspørge klima- og miljøvenlige produkter. Når myndighederne går forrest og efterspørger grønne løsninger, fremmer det udviklingen og produktionen af grønne emballager, udvikler markedet og øger

presset på og mulighederne for private virksomheders prioritering af klima og miljø i indkøb af emballageløsninger. Mange emballagevirksomheder er klar til at omlægge produktionen til mere klimavenlige emballager, men de mangler efterspørgsel af varerne for at gøre produktionen rentabel.

De offentlige indkøb skal ske på baggrund af forpligtende indkøbsstrategier, der prioriterer klima- og miljøeffekt. Der skal udvikles oplysningsmaterialer, regler og guides til grønne indkøb, og der er ydermere brug for uddannelse af de centrale indkøbere. Samtidigt skal de grønne indkøbskrav ikke blot være vejledende men forpligtende.

2. Etablering af database med benchmarking af substrater

Valg af substrater til emballage er afgørende for det endelige emballageprodukts cirkulære økonomiske potentiale. Kendskab til substraterne gør det muligt at vurdere klimabelastningen og fødevarerens sikkerhed af emballageproduktet. Der findes allerede en del viden om de enkelte substraters performance indenfor de enkelte bæredygtighedsparametre, og mere kommer hele tiden til.

GRAKOM anbefaler derfor, at EU bidrager til at facilitere etablering af en database indeholdende miljø-, klima og genanvendelsesdata til benchmarking af substrater. Databasen skal indeholde data om materialernes miljø- og klimamæssige egenskaber vurderet og beskrevet i forhold til materialets cirkulære økonomiske potentialer.

Databasen skal også indeholde information om materialers holdbarhed samt alternativer til de mest miljøbelastende materialer. På denne vis supporteres virksomheder til at vælge de mest miljø- og klimarigtige materialer i relation til det givne produkt og dets anvendelse.

3. EU-blomsten bør udvikles med miljøkriterier til emballageprodukter

Miljø- og klimaudfordringerne på emballageområdet vokser løbende, idet europæerne forbruger mere som følge af en stigende levestandard. Miljømærker er mindre udbredt på emballageområdet end for tryksager, og fraværet af miljømærker på emballageområdet medfører, at miljøkrav derfor slet ikke er et tema for hverken producent eller forbruger. Her tabes mange muligheder på gulvet.

GRAKOM anbefaler derfor at udvide EU's miljømærkeordning, blomsten, til at omfatte emballager. Således at emballage, der er produceret under denne licens, efterlever de højeste miljø- og klimastandarder. Det styrker forbrugernes tiltro til blomsten og dens legitimitet som miljømærkeordning.

Blomsten er, som type 1 miljømærke, kontrolleret og overvåget af en 3. part. Det sikrer, at producenterne kun kan opnå, fastholde og markedsføre deres produkter som blomstmærkede emballager, hvis de lever op til alle krav for tildeling samt, at markedet kan have tillid til dette. De blomstmærkede emballager vil på den måde sikre, at

forbrugerne kan orientere sig på en enkel, overskuelig og tillidsbaseret måde, når de vælger de mest bæredygtige emballager.

Blomstmærkede emballager vil gøre det nemmere for de enkelte nationalstater at regulere producentansvaret i national lovgivning, i forhold til om det enkelte emballageprodukt har et større eller mindre cirkulært økonomisk potentiale. Dette vil gælde for krav til design, produktion, genanvendelsesfaser og eventuelle økonomiske afgiftsmødder knyttet hertil.

4. Udvikling af designguides og standardiserede klimaberegninger

Det er komplekst for erhvervsliv og den offentlige sektor at opstille de krav, der vil minimere miljø- og klimabelastningen af deres grafiske produkter. Øget genanvendelse af grafiske produkter kræver derfor, at produkterne allerede i designfasen skabes med det formål, at de netop skal kunne genanvendes. Vi opnår først det fulde potentiale af genanvendelighed, når dette parameter indtænkes allerede i produktets tilblivelse.

GRAKOM anbefaler derfor, at der udvikles en cirkulær designguide til alle relevante emballagekategorier. Derved kan producenter kvalificere deres produktion, og kunderne kan kvalificere deres efterspørgsel.

En sådan guide vil sikre, at de værdifulde råvarer fra produktionen i højere grad kan fastholdes i cirkulation efter brug. Guiden skal blandt andet indeholde information om, hvordan mindre genanvendelsesegnede materialer kan erstattes, og hvordan produktionsprocesser kan øge genanvendelse.

Ydermere anbefaler GRAKOM, at der stilles krav til metoden for klimaberegninger. Der er behov for, at denne metode er standardiseret og gældende på tværs af landegrænser. Metoden bør derfor tage afsæt i den verdensanerkendte klimastandard *"The Green House Gas Protocol"*. Der bør stilles krav til, at de beregningsværktøjer, der anvendes til klimaberegning af emballageproduktion- og produkter, er i overensstemmelse med kravene i ISO 14064-1 og ISO 16759.

5. Bedre affaldsstatistikker og kortlægning af genanvendelse

De eksisterende affaldsstatistikker mangler de nødvendige opdelinger, der kan skabe et reelt overblik over potentialet for at genanvende affald. Det betyder, at det er vanskeligt at opstille specifikke mål for genanvendelsen af de enkelte affaldsfraktioner, som for eksempel plastik eller papir.

Det gør det ydermere vanskeligt og usikkert at træffe de rigtige materialevalg, idet en stor del af et produkts miljø- og klimaaftryk afhænger af, hvordan et materiale håndteres efter at have tjent sit formål. Der kan f.eks. være miljø- og klimafordele i at bruge

flere ressourcer på selve produktionen, hvis man kan sikre genanvendelse af materialerne.

På nuværende tidspunkt er der mangel på viden og data for den sidste del af emballageproduktens livscyklus. Derfor anbefaler GRAKOM, at der ved en revision af Emballagedirektivet stilles krav til udvikling af bedre officielle affaldsstatistikker. En forbedret statistik vil give et overblik over genanvendelsespotentialerne for de enkelte affaldsfraktioner og muliggøre specifikke mål for genanvendelse.

Større datagrundlag vil gøre det lettere at identificere særligt problematiske materialer og regulere mod brug af disse. De indsamlede affaldsfraktioner kan opgøres i datakategorier for genanvendelsen af de enkelte materialetyper: plasttyper, papirtyper mm. Det vil reelt medføre, at emballageproducenter allerede i designfasen kan tage højde for, at materialerne skal genanvendes.

6. Ensartede affaldsfraktioner skaber bedre økonomi i genanvendelse

Et velfungerende affaldsmarked er en forudsætning for øget genanvendelse. Håndteres affald forskelligt på tværs af regioner og lande, udnyttes materialernes cirkulære potentiale ikke, da sammenblandingen af affald betyder, at kvaliteten af de enkelte materialer forringes betydeligt og ofte ikke kan genanvendes. En øget genanvendelse af emballageaffald kræver derfor renere affaldsfraktioner.

For emballage er det væsentligt at kunne adskille plasttyperne fra hinanden, hvis den optimale genanvendelse skal opnås. Er emballage designet og produceret til genanvendelse, går dette potentiale tabt, hvis affaldssorteringen ikke fungerer, og emballagen alligevel afbrændes.

Uens affaldsfraktioner medfører, at mulighederne for at udnytte de emballager, der er optimalt designet og produceret ud fra en cirkulær betragtning, forspildes. GRAKOM anbefaler derfor en ensretning af affaldsfraktioner for hver enkelt medlemsstat og på tværs af EU. Det skal være muligt at opnå et bedre affaldsmarked som følge af revisionen af emballagedirektivet.

En ensretning af affaldsfraktioner vil gøre det muligt at forfatte specifikke designguides med henblik på optimal genanvendelse af materialer. For genvindingsvirksomheder betyder en ensretning af affaldsfraktioner, at de kan standardisere genanvendelse af affald yderligere, hvilket også mindsker omkostningerne. Ensartede affaldsfraktioner medfører desuden, at materialerne kan genanvendes flere gange og sælges til højere afregningspriser. Samlet set vil både besparelser og højere afregningspriser medføre en bedre økonomi i genanvendelse, og gøre det rentabelt at genanvende flere materialer med øget genanvendelse til følge.

Det danske miljøministerium præsenterede i december 2020 et forslag til en national handlingsplan til fremme af cirkulær økonomi. Handlingsplanen skal gøre det

nemmere at forebygge og håndtere affald og indeholder i alt 126 initiativer. Regeringen og den danske miljøminister vil bl.a. gøre affaldssektoren klimaneutral i 2030 og øge genanvendelsen af husholdningsaffald til 55 pct. i 2025 og 65 pct. i 2035, i tråd med EU-målsætningerne. Der er brug for langt flere initiativer som dette.

GRAKOM anbefaler derfor, at hver medlemsstat udarbejder en national handleplan for fremtidig affaldssortering med henblik på cirkulær anvendelse. Det er derfor nødvendigt, at også EU tager ansvar for at skabe koordinerede affaldsfraktioner på tværs af alle medlemslande.

Handleplanerne skal sikre, at materialerne fra produkterne genanvendes i flere produktioner, og at der sorteres i ensartede affaldsfraktioner. Nationale handleplaner vil også give mulighed for at koordinere miljømærker og designguides, så de stemmer overens med de affaldsfraktioner, der sorteres efter. Kombinationen vil sikre, at materialernes genanvendelsespotentiale udnyttes. I udviklingen af nationale handleplaner kan de lande i EU, der er mest ambitiøse og langt fremme, også give inspiration og gode råd til andre medlemslande, der har et uudnyttet potentiale.

7. Særligt fokus på mulighederne for fødevareemballage

Alt for store og værdifulde mængder af emballager genanvendes ikke i dag. Der er især et stort genanvendelsespotentiale for emballager til fødevarer. I dag udnyttes dette potentiale langt fra. Bl.a. fordi brugte emballager blandet med fødevarerester giver udfordringer med arbejdsmiljøet i forbindelse med transport. Der findes desuden udfordringer ved, at genanvendelsesfabrikkerne ikke ønsker at modtage fødevareemballage. I enkelte tilfælde forbyder medlemsstater, at brugt fødevareemballage flyttes over landegrænserne, fordi der er tale om eksport af fødevarerester. Der er altså et akut behov for i revisionen af emballagedirektivet at se på særlige rammer til fødevareemballage, idet disse produkter har langt større hindringer for genanvendelse end øvrige typer af emballage.

GRAKOM anbefaler derfor at indrette emballagedirektivet, så særligt fødevareemballage nemt kan sorteres, indsamles og transporteres til genanvendelse. Det kræver anvendelse af miljømærker og udvikling af bedre affaldssystemer til sortering, opbevaring og transport af især brugte fødevareemballage til genanvendelse.

GRAKOM foreslår derfor følgende løsninger:

- Krav til professionelle brugere af emballage om opstilling af sorteringsmuligheder.
- Belønne f.eks. restauranter, der stiller sorteringsmuligheder til rådighed, med et award-mærke, som kan sættes i vinduet og benyttes til markedsføring og lign.
- Belønne indsamlere og transportører der aftager fødevareemballage.
- Understøtte udviklingsinitiativer indenfor materielle løsninger til sortering af fødevareemballage og emballager med eller uden f.eks. miljømærker.

- Differentierede betalingsmodeller for mærkede, miljømærkede eller dokumenteret høj grad af cirkulært økonomisk potentiale (producentansvar).
- Etablering af pant- og retursystemer.

8. Oplysningskampagner der understøtter ovenstående

Skal den grønne omstilling for alvor slå igennem, er det helt afgørende at have forbrugerne med. Forbrugerne skal skabe den efterspørgsel, der skubber til den grønne omstilling nedefra, mens EU kan aktivere efterspørgslen oppe fra. Der ses tendenser til, at den europæiske befolkning bliver mere og mere bevidst om miljø og klima. Men mange fejlopfattelser eksisterer fortsat – som f.eks. at plastik kan undværes. Desuden er mange borgere endnu ganske underoplyste, hvad angår grønne beslutninger. Selvom mange gerne vil understøtte den grønne omstilling, er det svært for det enkelte individ, idet der mangler pejlemærker og autoritær kommunikation.

Hvis vi som samfund ønsker at fremme design, produktion og efterspørgsel efter bæredygtige emballageprodukter, må vi forholde os til den evidensbaserede viden om de miljø-, klima- og sundhedsmæssige forhold, der knytter sig hertil. Hvis emballager reguleres eller vælges af kunder og forbrugere alene ud fra ensidige og unuancerede tilgange, forspilder vi som samfund muligheden for reelt set at udfase mindre bæredygtige emballager fremfor de mest bæredygtige emballager.

F.eks. vil en ensidig vurdering af emballage produceret af plastik kunne betyde at fødevarer sikkerheden kompromitteres, mens anvendelsen af f.eks. plastik kan betyde, at emballagen ikke produceres af materialer baseret på en fornyelig ressource. Det optimale bæredygtige valg af produkter vil altid være en afvejning, og der er brug for at guide forbrugerne i deres valg. Fx vil det formentlig ikke være specielt bæredygtigt at undgå plastikemballage, hvis emballage af plastik forlænger holdbarheden af fødevarer og derved forhindrer madspild. Ergo er der brug for en nuanceret tilgang til valget af emballage. Til dette formål vil det naturligvis være helt oplagt at benytte miljømærker som tidligere beskrevet i dette dokument. Men der er brug for mere oplysning.

GRAKOM anbefaler derfor, at den grønne omstilling samt revisionen af emballagedirektivet understøttes af kommunikationskampagner og oplysningsindsatser målrettet forbrugerne. EU og de enkelte medlemsstater tilskyndes til at gennemføre oplysningsindsatser, der går i rette med greenwashing og fremmer forbrugernes kendskab til klima- og miljøvenlige alternativer. Det er vigtigt, at forbrugerne har tiltro til, at klima- og miljøvenlige produkter har en større klimaeffekt end andre emballageprodukter. Derfor er der også brug for, at kendskabet til de officielle miljømærker styrkes med kampagner og kommunikation.